

Боднарюк І. Л., к.е.н., доцент (Рівненська філія ПВНЗ “Європейський університет”)

ПРОГНОЗУВАННЯ ЛІКВІДНОСТІ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ В УМОВАХ ПОДОЛАННЯ НАСЛІДКІВ СВІТОВОЇ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ

Управління банківською ліквідністю має важливе значення як на мікрорівні (для кожного окремого банку), так і на макрорівні (для грошово-кредитної системи країни загалом). Адже зниження ліквідності комерційного банку призводить до неможливості виконання зобов'язань, зниження прибутковості, погіршення рейтингу банківської установи на ринку банківських послуг і, за принципом “доміно” може провокувати проблеми із ліквідністю у банків-респондентів. Тому управління ліквідністю, прогнозування показників ліквідності банку повинно мати найвищий пріоритет в організації фінансової роботи банку, а моніторинг ліквідності та вживання відповідних заходів щодо забезпечення і підтримання достатнього рівня ліквідності - неодмінною умовою забезпечення його прибуткової та стабільної діяльності.

Аналіз фундаментальних наукових робіт і публікацій свідчить про те, що дослідженню ліквідності банку приділяється велика увага як іноземними науковцями і практиками: С. Братановичем, Х. Грюнінгом, О. Лаврушиним, В. Муравйовим, М. Поморіною, А. Шапкіним, так і вітчизняними – І. Волошиним, В. Зінченком, Г. Карчевою, О. Ковальовим, М.Сорокіним та ін. Високо оцінюючи наукові та практичні здобутки вчених-економістів, необхідно зазначити, що в умовах подолання наслідків світової фінансово-економічної кризи, яка, в першу чергу, спричинила кризу ліквідності банківських установ, дослідження даної проблематики набуває нового значення та ваги.

У сучасних економічних умовах ліквідність банку необхідно розглядати як багаторівневу систему категорій, яка включає такі елементи, як ліквідність банківської системи, ліквідність банку, ліквідність балансу, ліквідність активів і пасивів. Ліквідність банківської системи – це спроможність забезпечити своєчасне виконання всіх боргових зобов'язань перед вкладниками, кредиторами і засновниками банківських установ, можливість залучати в повному обсязі вільні кошти юридичних і фізичних осіб та надавати кредити, стимулюючи розвиток економіки [1, с.12].

З метою контролю за станом ліквідності банків НБУ встановлює такі нормативи ліквідності: миттєвої ліквідності (H_4), поточної ліквідності (H_5) та короткострокової ліквідності (H_6) [4].

В основі методів прогнозування екстраполяції трендів лежать статистичні спостереження за динамікою певного показника, визначення

тенденції його розвитку і “продовження” цієї тенденції для майбутнього періоду. Метод експоненціального згладжування представляє прогноз показника на майбутнє у вигляді суми фактичного показника і прогнозу на певний період, зважених за допомогою спеціальних коефіцієнтів. Простий динамічний аналіз ґрунтується на передумові, що прогнозний показник U змінюється прямо (обернено) пропорційно протягом певного періоду. Прогнозні значення показника визначають за такою залежністю:

$$Y_t = a + bt, \quad (1)$$

де t – порядковий номер періоду. Параметри рівняння регресії a , b визначають за методом найменших квадратів [2, с.32].

Для прогнозування нами застосовано функцію Excel TREND, яка дає можливість спрогнозувати значення нормативів ліквідності банківської системи України за допомогою лінійної апроксимації тренду методом найменших квадратів. Для розрахунку значень лінійного тренда в Excel за допомогою побудови графіка лінійного тренду виділяємо аналізовані значення нормативів і будуємо графік, де по осі X – часовий ряд (1, 2, 3), по осі Y – щомісячні значення нормативів ліквідності за 2010-2012 рр.

Додаємо лінію тренда і рівняння тренда на графік і отримуємо рівняння тренда:

$$\begin{aligned} \text{для нормативу Н4: } & y = -0,276 * x + 63,71 \quad (R^2 = 0,821); \\ \text{для нормативу Н5: } & y = -0,028 * x + 76,16 \quad (R^2 = 0,723); \\ \text{для нормативу Н6: } & y = 0,287 * x + 84,82 \quad (R^2 = 0,750). \end{aligned}$$

Графічно динаміку нормативу ліквідності H_4 банківської системи України за 2010-2012 рр. і теоретичну лінію тренду представлено на рис. 1. Враховуючи те, що значення коефіцієнта детермінації (R^2) має максимально наблизитися до 1, можна зробити висновки, що більш достовірним буде прогнозне значення розраховане для нормативу H_4 .

Для визначення прогнозних значень нормативів ліквідності підставляємо у формулу рівняння тренду номер періоду, для якого ми хочемо розрахувати значення лінійного тренду і отримуємо прогнозні значення Y – це значення нормативу. Отже, прогнозовані нормативні значення складають: для нормативу H_4 – 63,43%; для нормативу H_5 – 76,13%; для нормативу H_6 – 85,10%.

Контроль ліквідності банку полягає у прийнятті управлінських рішень залежно від ступеня відхилення фактичних показників від прогнозних, коригуванні задач управління ліквідністю при відповідній зміні ситуації, використанні отриманої інформації для діагностики і прогнозування. Для здійснення контролю необхідно проведення постійного моніторингу ліквідності, що полягає у зборі, систематизації, обробці й аналізі

інформації щодо стану ліквідності, виявленні відхилень фактичних показників від прогнозних, з'ясування причин відхилень [3, с. 12].

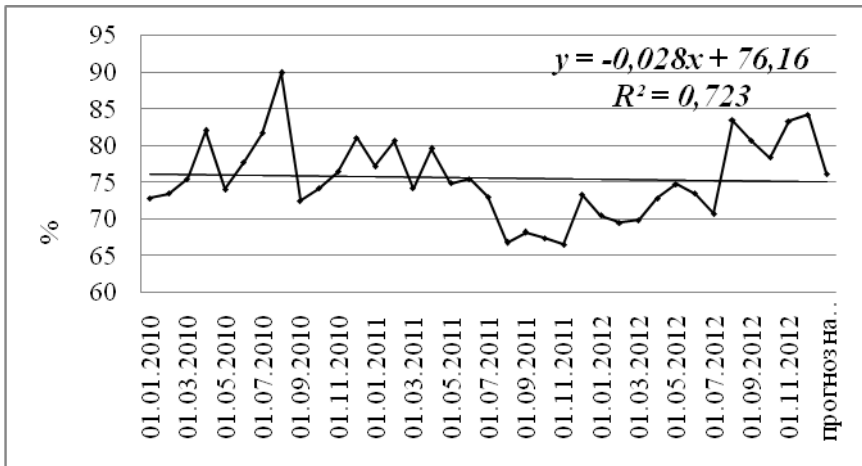

Рис. 1. Норматив Н₄ за 2010-2012 рр. та прогноз на 1.01.2013 р.

Проведене дослідження дозволило з'ясувати, що на сьогодні в практиці управління ліквідністю банку відсутній єдиний підхід до впровадження системи прогнозування та моніторингу ліквідності, що суттєво зменшує ефективність функціонування фінансового механізму управління ліквідністю банку. Така ситуація ускладнює процес аналізу і прогнозування ліквідності банку, наражає банки на додаткові ризики. На нашу думку, організація контролю і моніторингу ліквідності банку сприятиме підвищенню ефективності функціонування фінансового механізму управління ліквідністю банку та забезпечить мінімізацію ризику ліквідності.

1. Власов С. Управление ликвидностью коммерческого банка / С. Власов, Ю.Рожков // Банковское дело. - 2011. - № 9. - С. 12-14.
2. Карчева Г. Використання методів непараметричної статистики для оцінки ризику ліквідності банків / Г. Карчева // Вісник Національного банку України. - 2007. - № 7. - С. 31-34.
3. Криклій О. А. Система комплексного управління ліквідністю банку / О. А. Криклій, Ю. С. Ребрик // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики: збірник наукових праць. - Харків : ХІБС УБС НБУ, 2010. - Випуск 1 (8), частина 2. - С. 9-17.
4. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. Режим доступу: www.bank.gov.ua.